

hebben van kernwapens. Hij was zo geschokt over het AR-standpunt, zoals dat tenslotte in het verkiezingsprogram terecht kwam, dat hij o.a. dáárom dit jaar in geweten niet meer AR kon stemmen. Dat het onderwerp velen aan de VU ernstig bezighoudt bleek 14 februari 1970 toen ruim 200 natuuronderzoekers publiekelijk hun instemming betuigden met de open brief van het Gereformeerd Vredesberaad aan de Geref. Synode waarin het zich 'verbijsterd' toont over 'de weigering van de synode uit te spreken, dat een oorlog met ABC-wapens zonde is'.

DESASTREUS

Een nieuw geluid is het ook allerm minst wat prof. Blok in nevenstaand artikel laat horen. Reeds in 1946 schreef prof. dr. G. J. Sizoo, emeritus hoogleraar kernfysica aan de VU, een boekje over atoomenergie, waarin hij waarschuwt tegen de desastreus gevolgen van een atoomoorlog. Hij haalt daarin o.a. prof. Philip Morrison aan, die in een uiteenzetting (toen al!) voor de Atoomenergiecommissie van de Amerikaanse Senaat zei: 'De atoombom is niet alleen een nieuw wapen, het is een omkeer in de oorlog'. Met name natuurkundigen weten waarover ze het hebben. Onbekendheid met de gevolgen van de atoombom kan tot vreemde uitspraken leiden. Zo zei prof. mr. J. Oranje, rector-magnificus van de VU op 19 september 1945 (1½ maand na Hiroshima) nog memorerend hoe de Duitsers tijdens de bezetting o.a. de neutronengenerator van de VU hadden geroofd: 'Voorlopig zal er thans niet op kunnen worden gerekend dat wij met een atoombom van eigen fabrikaat te voorschijn zullen komen'. Wisten wij veel.

VERONTRUSTING

Tegenwoordig is veel meer bekend over de gevolgen van het gebruik van kernwapens. Het is al lang niet meer het traditionele type pacifist, dat waarschuwt. Natuurkundigen, pacifisten van Kerk en Vrede en vooraanstaande militairen vinden elkaar thans in gemeenschappelijke verontrusting over de ontwikkeling.

wetenschappelijke informatie, die ieder in zijn overtuiging zal moeten verwerken of hij nu voor- of tegenstander is van een defensiepolitiek, waarin het atoomwapen een rol speelt.

Voor de meningsvorming van veel mensen blijkt het van belang te zijn of het atoomwapen een *principieel* nieuwe situatie geschapen heeft of dat de oorlog door dit nieuwe wapen slechts *gradueel* is veranderd. Een klassieke oorlog achten zij namelijk onder bepaalde omstandigheden aanvaardbaar. Zij wensen van ganser harte de vrede, maar niet tot elke prijs. Als de vrijheid in gevaar komt of het onrecht wanstaltige vormen aanneemt, kan naar hun mening een oorlog nodig zijn als laatste redmiddel. Aan dit standpunt zijn zij, vaak niet zonder moeite, gewend geraakt en zij zijn niet bereid het probleem opnieuw te overwegen, als het atoomwapen geen principieel nieuwe elementen introduceert, doch 'alleen maar' honderd of duizendmaal meer verwoesting veroorzaakt dan conventionele bommen. Het is deze vraag, die in dit artikel onder ogen wordt gezien:

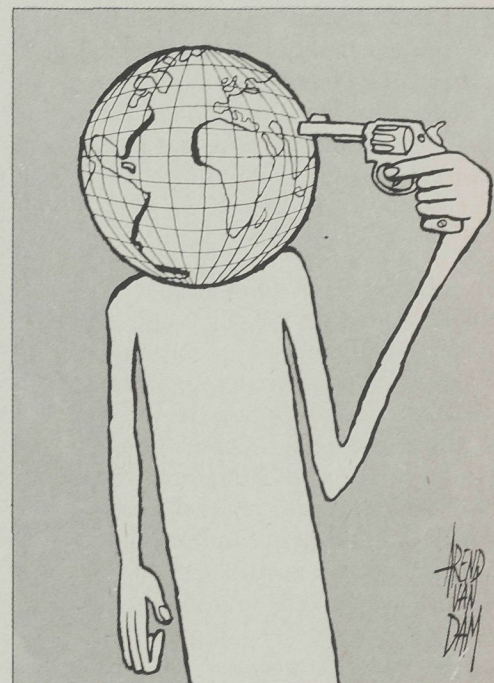
Verandert een oorlog principieel van karakter door het gebruik van atoomwapens of is er tussen de oude en de nieuwe wapens slechts een gradueel verschil?

Vraag

Deze vraag kan niet worden beantwoord zonder een kort overzicht van de manieren, waarop atoombommen in een moderne oorlog kunnen worden gebruikt. Dit overzicht zal zich moeten beperken tot enkele hoofdzaken. Uitvoerige informatie is te vinden in de brochure, die in 1970 door prof. mr. B. V. A. Röling werd geschreven op verzoek van het Interkerkelijk Vredesberaad (De betekenis van de Strategic Arms Limitation Talks, 1970. Documentatie Interkerkelijk Vredesberaad, Parkweg 20a, Voorburg, prijs f 1,-). Het is goed op dit boekje hier nog eens de aandacht te vestigen, omdat het zo helder en beheerst geschreven is en, op een manier die voor ieder begrijpelijk is, het wezen van de problematiek bloot legt.

In beschouwingen over de atoomwapens wordt onderscheid gemaakt tussen *tactische* en *strategische* atoombommen. Het verschil is als volgt te formuleren. De tactische atoomwapens kunnen worden gebruikt in de strijd tussen legers. Hun 'verwoestende kracht' is ongeveer een kiloton of minder, wat voor een atoombom niet veel is. De strategische wapens zijn gericht op industriële doe-

len en bevolkingscentra en eventueel ook op de lanceerplaatsen van de strategische wapens van de vijand. Zij veroorzaken een verwoesting van veel grotere omvang dan de tactische wapens. De mogelijkheid om met strategische wapens dezelfde soort wapens van de tegenstander uit te schakelen, is momenteel uitermate gering, omdat deze wapens zich bevinden in snel te verplaatsen bommenwerpers of duikboten, van waaruit zij als raketten gelanceerd kunnen worden, of in lanceerinstallaties, die alleen in het onwaarschijnlijke geval van een directe treffer zouden kunnen worden vernietigd. Het arsenaal van gereed gehouden strategische wapens is vrijwel onkwetsbaar. Daardoor is ieder der beide grootmachten Rusland en Amerika weerloos tegen een aanval met strategische wapens door de ander. Beide partijen hebben duizenden van zulke wapens ter beschikking en een aanval

met het volledige potentieel van strategische wapens heeft een intensieve verwoesting van het aangevallen land ten gevolge. Men kan er over twisten of de uitroeiing volledig genoemd mag worden, doch het staat vast, dat het aantal slachtoffers in de honderden miljoenen zal lopen. Niet in de eerste plaats de radioactieve straling, maar vooral de helse branden in de getroffen bevolkingscentra veroorzaken een ongeëvenaarde dood en verwoesting.

De situatie waarin beide grootmachten op deze manier in staat zijn hun tegenstander volledig uit te schakelen, duidt men aan als 'balance of terror', evenwicht der verschrikking. Het begrip 'evenwicht' betekent hier dus niet, dat